

# PREDSTAVITEV DELA SEMINARJA ZA SPREMLJANJE ZGODNJEGA RAZVOJA OTROKA V DOMAČEM OKOLJU

V novembru 2015 smo začeli z delovanjem »Seminarske skupine za spremljanje zgodnjega razvoja«. Tako se počasi povečuje skupina posameznikov z izkušnjo spremljanja in tudi zanimanje za prispevek, ki ga ta izkušnja lahko doda konceptom, na katerih temelji naše psihoterapevtsko delo. Z namenom izmenjave idej in izkušenj smo ustanovili tudi DRUŠTVO ZA SPREMLJANJE IN RAZUMEVANJE POMENA ZGODNJEGA RAZVOJNEGA OBDOBJA. Vsak mesec smo organizirali tudi odprti seminar, na katerem smo razpravljali o temah, ki so izvirale iz spremljanj zgodnjega razvoja in aplikaciji le-teh na delo v poklicih pomoči in življenja.

Dogovarjamo se, da se program SPREMLJANJA vključi v štiriletni študij analitične psihoterapije, ki se pripravlja na Katedri za psihoterapijo Medicinske fakultete v Ljubljani, in izobraževanje znotraj Združenja psihoterapevtov Slovenije.

Spodnji program velja za psihoterapevte, ki imajo opravljene zahtevane propedevtične in terapevtske pogoje. V nastajanju so tudi prilagojeni programi za poklice, ki se ravno tako srečujejo z zahtevnim delom z ljudmi, otroki, bolniki... V primeru zanimanja bomo omogočili, da zaživi ta dragocena osebna izkušnja tudi za druge poklice. Spodnji opis pa zajame bistvo 'učenja na svoji koži'.

## METODA SPREMLJANJA ZGODNJEGA RAZVOJA OTROKA V DOMAČEM OKOLJU

Metodo, kot jo poznamo danes in je eden od temeljnih kamnov v razvoju celotne psihoanalitične teorije in prakse, je razvila Ester Bick. Leta 1948 jo je John Bowlby povabil na Tavistock kliniko, da razvije izobraževanje za psihoterapijo otrok.

Metoda se je kmalu pokazala pomembna za širše razumevanje psihološkega in psihopatološkega, ne zgolj kot del izobraževanja za strokovnjake, ki se ukvarjajo z otroki.

Že od 1960 je obvezen predmet na Inštitutu za psihoanalizo v Londonu, prav kmalu pa je dobila svoje mesto tudi v večini inštitutov in klinik, ki se ukvarjajo z analitično psihoterapijo. Prav tako se je hitro razširila čez meje Velike Britanije. Tako je razvita v Italiji, Franciji, Španiji, Nemčiji, na Norveškem, v Avstraliji, Kanadi, ZDA in nekaterih južno-ameriških državah.

### POTEK SPREMLJANJA

'Spremljevalec' prihaja enkrat tedensko za eno uro v družino – čim prej po rojstvu otroka. S pomočjo seminarja najde družino, ki pričakuje otroka. Iščemo čim bolj običajno družino, ki nima izraženih težav. Povabijo nas družine, ki so preprosto toliko odprte in se jim zdi vredno pomagati drugim pri učenju. Družini bodoči spremljevalec predstavi svojo vlogo učenca o zgodnjem razvoju in jih prosi, da zaradi njega čim manj spreminjajo svojo siceršnjo rutino.

Z družino se dogovori se za termin, ki je stalen. Z vzpostavitvijo ritma in predvidljivosti se začne vzpostavljati pomembna struktura.

Z rojstvom otroka se 'rodita' tudi mati in oče. Z začetkom spremljanja otroka pa se rodi tudi 'spremljevalec'.

'Spremljevalčeva' naloga je zgolj spremljanje. Osvobojen je vseh drugih vlog, njegov cilj je, da poskuša čim manj delovati. Ne vnaša vsebin na aktiven način, se pa seveda senzibilno a osebno zadržano odziva na vse, kar prihaja iz družine. Njegova vloga je biti osredotočeno prisoten, razvija konstantno, lebdečo pozornost. Poskuša biti polno pozoren na miniaturne detajle interakcij. Taka pozornost zajame čustveno klimo. 'Spremljevalcu' se v njegovem mentalnem aparatu ustvari široko odprto stanje, ko se je sposoben uživati v otroka in v vsakega od družinskih članov. To stanje zavesti mu omogoči, da vzpostavi stanje neobsojajočega sprejemanja, vpogled v mentalna stanja drugega, razvija empatijo, izostri svojo sposobnost za »branje« nebesednega, telesnega (predverbalnega).

Proces spremljanja teče v treh korakih. Spremljevalec je v družini prisoten s svojo celotno osebo, izkušnjo potem čim prej zabeleži kot čim bolj podroben zapis. Tretji korak pa je delo v seminarski skupini. Podrobno prebiramo zapis in v mentalizacijskem procesu se oblikujejo vzorci, smisli, hipoteze. Nov obisk v družini le-te potrdi, nadgradi, spremeni, ovrže...

### POMEN IZKUŠNJE

Že sam opis nalog 'spremljevalca' daje številne povezave z vlogo psihoterapevta. Sposobnost ohranjanja meja, ne-vpletanja, empatije in ne-obsojajočega zanimanja; sposobnost ustvarjanja in opuščanja hipotez; sposobnost prosto lebdeče in fokusirane pozornosti; sposobnost samoregulacije težkih in provokativnih čustev, zaznanih pri drugih ali pri sebi; razvoj sposobnosti uglasitve na predverbalno, neverbalno, telesno; sposobnost pomnjenja detajlov, naknadnega beleženja in predstavitve svojega »dela« v skupini ... so samo del večščin, ki jih pridobimo v tedenskem, dveletnem soočanju z negotovo situacijo, ki nas počaka v »naši« družini.

»Upočasnjen čas«, ki se razvije v urah spremljanja, neobremenjenost z »lastno« aktivno vlogo – celo popolna odsotnost aktivnosti, spremljevalcu dodobra omogočijo vpogled v razločevanje transfernih od kontratransfernih vsebin. Delo z lastnimi nezaveščenimi, potlačenimi, odcepljenimi vsebinami teče v lastni terapiji in ni predmet seminarske skupine. To, da nam Spremljanje odpre okno v popolnoma neznan vidik samega sebe, je lahko pomemben vidik izkušnje, saj smo v družini potopljeni v najzgodnejše, najosnovnejše, najbolj primarno – arhaično. To srečanje z najzgodnejšim vzbudi v nas predverbalne, odnosne vsebine, ki so do tedaj bivale v senci našega ne-zavedanja.

V seminarski skupini se vzpostavi delovno vzdušje in sposobnost narediti mentalni prostor za otroke, družine vseh članov, članic. Celotna seminarska skupina ima po dveh letih znotraj svojega mentalnega in izkustvenega res bogat uvid v naravo nastajanja medosebnih odnosov, v naravo »ljubezni« in vseh ostalih čustev, ki so doma v »domu«...

Poudarek na tovarištvu, povezanosti, razumevanju in sposobnosti soočanja s konflikti, različnostmi, sledenje skupnemu cilju in prispevanje svoje konstruktivne udeležbe skupnemu dobremu ... v seminarski skupini, kot tudi celotni naši strokovno-kolegialni skupnosti, poveča kvaliteto.

Kaj pa družine? Kaj pridobijo one od našega učenja? Na začetku lahko ponudimo malo. Sprejmejo nas brez jasne 'koristi' za njih. Sami pa iz izkušenj vemo, da bo ob izpeljanem spremljanju nastala pomembna izkušnja tudi za njih. Nekdo bo redno prihajal v njihov dom in bo delil navdušenje, skrbi in hrepenenja, vezana na njihovega otroka. Zgodnje materinstvo – pred in še posebej kmalu po porodu – strokovnjaki opišejo kot izkušnje najgloblje osamljenosti. Literatura na to temo se povečuje in seveda podira mit o materinstvu kot angelsko romantični dobi prevzetosti in popolne sreče. Materinstvo je ustvarjanje nove, nikoli enoznačne identitete. Teoretične in naše praktične izkušnje to potrjujejo. 'Spremljevalec' z novo nastajajočo mamico preprosto je, je prisoten, stalen, varen... Polno prisoten in naklonjen, brez nasvetov, zahtev, pritiskov, pričakovanj ... je z njo v obdobjih njene največje osamljenosti, negotovosti, ambivalence, zaskrbljenosti... Na podlagi te tihe zaveze se med nami in mamami sklene izredno močna vez, ki nas prej zavede v preveliko kot premajhno povezanost....

Vse te veščine so nam v izredno pomoč pri delu z bolniki, naj bodo otroci ali odrasli. V pomoč je tudi v rokovanju s sistemi, družinami, svojci. Prav poseben pomen pa daje ta izkušnja za delo z bolj »zgodnjo patologijo«: psihozami, psihosomatskimi motnjami, motnjami osebnostne strukture...

### SEMINARSKA SKUPINA

Teče enkrat tedensko po 90 minut. Spremljanje v družini traja do drugega rojstnega dne opazovanega otroka. Sama seminarska skupina traja dlje, odvisno od časa, ko posamezni opazovalec vstopi v družino. Skupina bo sprejemala nove člane in spremljanja bodo tekla v različnih stopnjah starosti opazovanih otrok. S tem bo skupina pomembno pridobila na dinamiki in bo povečala svojo interaktivno in učno kapaciteto.

Delo seminarske skupine teče tako, da se osredotočimo na podrobne zapise 'opazovanja'. Sledimo razvoju novega bitja. Počasi se pred nami sestavlja slika vzorcev, interakcij, načinov pomirjanja, gradijo se nove vezi in spreminjajo stare... Dobimo dober vpogled v potek razvoja biološkega na podlagi družbenega. Nega in narava (genetika) se prepletata pred našimi očmi. Vidimo pomembne razvojne točke in prehode čez njih. Opazujemo postopno nastajanje vzorcev navezovanja, odzive na stres in vstopne točke za morebiten razvoj patologije pri zaostrovanju nekaterih neugodnih pogojev.

Delimo tesnobe, skrbi, radosti, pa hipoteze, domneve, razlage. Skupina ohranja fokus na otroku, na procesu spremljanja-'opazovanja', pa tudi na otrokovem okolju in 'spremljevalcu'. S tem se ustvarja v matriksu skupine prostor – individualni za vsakega od otrok. Znotraj nas je predstava posamezne družine in otroka, ki je – podobno kot pri bolnikih – tako živa, da nikoli ne zamešamo identitete.

Zapis Breda Jelen Sobočan

Naš kontakt: [opazovanje.otroka@gmail.com](mailto:opazovanje.otroka@gmail.com)